

Briselē, 15.12.2016.
COM(2016) 797 final

KOMISIJAS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM UN PADOMEI
par īpašu pasākumu shēmas īstenošanu lauksaimniecībā par labu Savienības tālākajiem
reģioniem (POSEI)

1. IEVADS

Pamatojoties uz tālāko reģionu ģeogrāfisko stāvokli (tālums, atrašanās uz salām, sarežģīti topogrāfiskie un klimatiskie apstākļi), tie saskaras ar īpašām sociālekonomiskām problēmām attiecībā uz tādu pārtikas un lauksaimniecības produktu piegādi, kas ir svarīgi patēriņam vai lauksaimnieciskajai ražošanai.

Tālāko reģionu stāvoklis ir atzīts Līguma par Eiropas Savienības darbību 349. pantā. Dažādās politikās tika noteikti vairāki īpaši pasākumi, kas mazinātu esošos traucējumus, atbalstītu ekonomikas un sociālo attīstību un sekmētu vienotā tirgus priekšrocību pieejamību. Šajā kontekstā ir īstenoti īpaši pasākumi *lauksaimniecības* jomā, izmantojot shēmu ar nosaukumu *POSEI* (attālu un salu reģionu īpašo attīstības problēmu pārvarēšanas programma).

2. POSEI: PIRMSĀKUMI, ATTĪSTĪBA UN PAŠREIZĒJĀ SITUĀCIJA

POSEI shēma tika izveidota 1989. gadā attiecībā uz Francijas aizjūras departamentiem (Gvadelupu, Martiniku, Francijas Gviānu, Reinjonu un kopš 2014. gada Majotu) un 1991. gadā ieviesta attiecībā uz Kanāriju salām, Azoru salām un Madeiru.

2006. gadā ar Padomes Regulu (EK) Nr. 247/2006, kas pieņemta 2006. gada 30. janvārī,¹ shēma tika būtiski grozīta, lai optimizētu pārtikas piegādi un vietējos lauksaimniecības produktus, ieviešot plānošanas pieeju. Pēc tam 2006. gadā attiecīgās dalībvalstis iesniedza Komisijai apstiprināšanai visaptverošas programmas.

Minētā regula tika grozīta vairākkārt, ņemot vērā 2006. gada cukura un banānu TKO pārskatīšanu², 2009. gada veselīguma pārbaudes reformu, kā arī pārnesot citus tiešos atbalstus 2007. un 2008. gadā³.

Daži *POSEI* shēmas noteikumi tika pārskatīti 2013. gadā, pielīdzinoties Lisabonas līgumam. Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 228/2013 tika pieņemta 2013. gada 13. martā, un gan deleģētais, gan īstenošanas akts — attiecīgi Komisijas Regula (ES) Nr. 179/2014 un 180/2014 — tika pieņemti 2013. gada 6. novembrī un 2014. gada 20. februārī⁴.

POSEI shēmu finansē Eiropas Lauksaimniecības garantiju fonds (ELGF). Regulā (ES) Nr. 228/2013 noteikts maksimāli pieļaujamais gada apjoms katrai dalībvalstij: Francijas aizjūras departamentiem — EUR 278,41 miljons, Kanāriju salām — EUR 268,42 miljoni un Azoru salām un Madeirai — EUR 106,21 miljons. Vienreizēja papildu summa banānu nozarei EUR 40 miljonu apmērā izņēmuma kārtā tika piešķirta 2013. gadā.

¹ OV L 49, 21.2.2006.

² Kas pārnesa finanšu piešķirumus no cukura un banānu TKO uz Regulu (ES) Nr. 247/2006.

³ - Padomes Regula (EK) Nr. 318/2006, OV L 58, 28.2.2006., 1.–31. lpp. (cukura reforma);

- Padomes Regula (EK) Nr. 2013/2006, OV L 384, 29.12.2006., 13.–19. lpp. (banānu reforma);

- Komisijas Regula (EK) Nr. 1276/2007, OV L 284, 30.10.2007., 11.–13. lpp. (maksimāli pieļaujamais budžeta apjoms 2007. gadam);

- Komisijas Regula (EK) Nr. 674/2008, OV L 189, 17.7.2008., 5.–13. lpp. (maksimāli pieļaujamais budžeta apjoms 2008. gadam);

- Padomes Regula (EK) Nr. 73/2009, OV L 30, 31.1.2009., 16.–99. lpp. (veselīguma pārbaude).

⁴ OV L 78, 20.3.2013.; deleģētais akts un īstenošanas akts: OV L 63, 4.3.2014.

Tālākajos reģionos *POSEI* programma aizstāj KLP pirmā pīlāra pasākumus, izņemot pasākumus, kas ietverti augļu un dārzeņu, vīna un biškopības tirgu kopīgajā organizācijā (TKO).

Pielikuma 1. attēlā parādīti finanšu piešķirumi 2006.–2014. gadā pa dalībvalstīm.

3. ZIŅOJUMA JURIDISKAIS PAMATS

Regulas (ES) Nr. 228/2013 32. panta 3. punktā noteikts, ka Komisijai līdz 2015. gada 30. jūnijam jāiesniedz Eiropas Parlamentam un Padomei ziņojums par to darbību ietekmi, kuras veiktas saskaņā ar minēto shēmu. Piemērojot 35. pantu⁵, Komisija 2013. gadā uzsāka sabiedrisko apspriešanu, pēc kuras tika nolemts uzsākt 2006.–2014. gada *POSEI* shēmas *ārēju novērtējumu* atbilstoši *REFIT* programmai, lai papildinātu 32. panta 2. punktā prasīto īstenošanas ziņojumu un lai noteiktu, vai var būt nepieciešama iespējama shēmas grozīšana.

Ārējā novērtētāja darbs (*ADE: Analysis for Economic Decision*) tika veikts no 2015. gada jūnija līdz 2016. gada augustam. Šā Komisijas īstenošanas ziņojuma pieņemšanā vērā ņemti atbilstoši *REFIT* veiktā novērtēšanas uzdevuma rezultāti, kuru formāli pabeigs, Komisijas dienestiem sagatavojot dienestu darba dokumentu.

Šis īstenošanas ziņojums attiecas uz shēmas piemērošanu 2006.–2014. gada laikposmā.

4. MĒRĶI, SHĒMA UN PLĀNOŠANA

POSEI shēmas mērķis ir veicināt šādu mērķu sasniegšanu, kā norādīts Regulas (ES) Nr. 228/2013 2. pantā:

- *garantēt* tālāko reģionu *apgādi* ar svarīgiem lauksaimniecības produktiem;
- *nodrošināt* tā dēvēto "lopkopības" un "zemkopības dažādošanas" nozaru attīstību un
- *saglabāt* tradicionālo lauksaimniecisko darbību attīstību un konkurētspējas stiprināšanu.

Atbilstoši programmām tika īstenotas divas pasākumu kategorijas, proti, īpašs piegādes režīms (SSA) un atbalsts vietējai ražošanai (SLP).

Pasākumiem ir jāatbilst ES tiesību aktiem un jābūt saderīgiem ar kopējo lauksaimniecības politiku (KLP) un citām ES politikām.

4.1. Īpašais piegādes režīms

Ir paredzēti divi atbalsta veidi, lai nodrošinātu tādu svarīgu lauksaimniecības produktu piegādi, kas paredzēti lietošanai uzturā, pārstrādei un kā lauksaimnieciskās ražošanas resursi, mazinot papildu izmaksas, kas radušās to konkrēto traucējumu dēļ:

- *imports no trešām valstīm*: atlasītu lauksaimniecības produktu tiešo importu var atbrīvot no piemērojamā ievaduitas nodokļa;
- *Savienības produktu piegāde*: atbalstu var piešķirt tālāko reģionu apgādei ar Savienības produktiem.

⁵ Kurā prasīts pārskatīt kārtību, lai novērtētu tās vispārējo efektivitāti un saistībā ar jauno KLP politikas satvaru.

Regula (ES) Nr. 228/2013 noteica SSA maksimāli pieļaujamo apjomu: EUR 72,7 miljoni Kanāriju salām, EUR 26,9 miljoni Francijas aizjūras departamentiem un EUR 21,2 miljoni Azoru salām un Madeirai. Ar SSA atbalstīto produktu apjomu nosaka katru gadu, pamatojoties uz attiecīgās dalībvalsts sagatavotajām prognozēm. SSA nedrīkst kaitēt vietējai ražošanai un tās izaugsmei.

4.2. Atbalsts vietējai ražošanai

SLP atbalsta vietējo lauksaimniecības produktu vietējo ražošanu, pārstrādi un tirdzniecību.

POSEI programmā ir ietverti divi SLP veidi:

- pasākumi *tradicionālās produkcijas* atbalstam, kas pārstāv vēsturiskās eksporta nozares (piemēram, banāni Rietumindijas salās un Kanāriju salās);
- pasākumi tā dēvēto "*dažādošanas produktu*" atbalstam, kas parasti paredzēti vietējam patēriņam (augļi un dārzeņi un dzīvnieku audzēšana).

Uz maksājumiem, kas lauksaimniekiem piešķirti atbilstoši KLP, attiecas savstarpēja atbilstība, kas veido saikni starp šiem maksājumiem un to, vai lauksaimnieki ievēro ES obligāto noteikumu kopumu vides, kā arī sabiedrības, dzīvnieku un augu veselības jomā.

4.3. Plānošana dalībvalstīs

POSEI shēmas atsevišķajās programmās ir sīki definēti gan SSA, gan SLP pasākumi. Tāpēc katra valsts programma ir diezgan specifiska, ievērojot prioritātes, ko valstu iestādes ciešā sadarbībā ar ieinteresētajām personām ir noteikušas savai lauksaimniecības nozarei. Šīs prioritātes var pielāgot ik gadu atbilstoši paustajām vajadzībām, veicot grozījumus programmā (Regulas (ES) Nr. 180/2014 40. pants).

Katru gadu līdz 30. septembrim dalībvalstis iesniedz gada ziņojumu par savas programmas īstenošanu iepriekšējā gadā (39. panta 1. punkts).

4.3.1. POSEI programma Francijai

SSA galvenokārt ir vērsts uz lauksaimniecības precēm, kas paredzētas vietējai dzīvnieku barības pārstrādes rūpniecībai un lauksaimniecības pārtikas pārstrādes rūpniecībai (EUR 26,9 miljoni 2014. gadā, 10 % no ELGF POSEI piešķiruma). Reinjona ir galvenā labuma guvēja no SSA, tai seko Gvadelupa un Martinika.

SLP ietilpst pasākumu grupa, kas atbalsta dažādas vērtību ķēdes daļas: atbalsts i) banānu nozarei (EUR 129,1 miljons piešķirts 2014. gadā), ii) cukura/cukurniedru/ruma nozarei (EUR 74,86 miljoni), iii) zemkopības dažādošanas produktiem (EUR 14 miljoni), iv) lopkopībai (EUR 31,55 miljoni) un v) tehniskajai palīdzībai (EUR 2 miljoni). 81,2 % no ELGF POSEI SLP budžeta ir piešķirti tradicionālajai produkcijai (51,3 % banāniem un 30 % cukuram/cukurniedrēm/rumam).

Kopš 2009. gada Francija piešķir papildu valsts finansējumu (EUR 40 miljonus) tikai SLP dažādošanas pasākumiem.

4.3.2. POSEI programma Spānijai

SSA koncentrējas uz lauksaimniecības produktiem, kas paredzēti pārstrādei un tieši lietošanai uzturā (EUR 66,9 miljoni piešķirti 2014. gadā, 25 % no ELGF POSEI

piešķiruma, augstākā *SSA/SLP* proporcija tālākajos reģionos). Mērķu un pārvaldības ziņā *SSA* ir samērā nesaistīts ar *SLP* pasākumiem.

SLP ietilpst trīs pasākumu grupas: atbalsts i) augļu un dārzeņu nozarei (EUR 35,7 miljoni), ii) banānu nozarei (EUR 141,1 miljons) un iii) dzīvnieku audzēšanai (EUR 24,7 miljoni). 72 % no ELGF *POSEI* budžeta *SLP* ir piešķirti tradicionālajai produkcijai (71 % banāniem un 1 % eksportam paredzētajiem tomātiem).

Spānija piešķir papildu valsts finansējumu (attiecībā uz *SLP*), kas samazinājās no EUR 46,5 miljoniem 2009. gadā līdz EUR 17,3 miljoniem 2014. gadā⁶.

4.3.3. *POSEI programma Portugālei*

Portugāles programmā ietilpst divas diezgan atšķirīgas apakšprogrammas, viena Azoru salām (EUR 76,7 miljoni 2014. gadā) un otra Madeirai (EUR 29,5 miljoni)⁷.

Azoru salās **SSA** koncentrējas uz labību un citiem blakusproduktiem, kas paredzēti tās dzīvnieku barības ražošanai un lopkopības nozarei. Arī Madeirā **SSA** koncentrējas uz produktiem, kas ir dzīvnieku audzēšanas resursi, bet mazākā apmērā, un minētajā režīmā ietilpst lietošanai uzturā paredzēti produkti. *SSA* vispārējais piešķirums 2014. gadā sasniedza EUR 16,32 miljonus (15,5 % no ELGF *POSEI* piešķiruma).

SLP Azoru salās ietilpst pieci pasākumi: atbalsts i) dzīvnieku audzēšanai (EUR 57,04 miljoni), ii) vietējām kultūrām (EUR 10,71 miljons), iii) pārstrādei (EUR 1,18 miljoni), iv) tirdzniecībai (EUR 1,35 miljoni) un v) tehniskajai palīdzībai (EUR 0,5 miljoni). 81,1% no ELGF *POSEI* budžeta *SLP* ir piešķirts tradicionālajai produkcijai (pienam un gaļai).

SLP Madeirā sastāv no trim pasākumiem: i) pamata atbalsts lauksaimniekiem (EUR 6,5 miljoni), ii) atbalsts lauksaimniecības un lopkopības vērtību ķēdēm (EUR 11 miljoni) un iii) atbalsts vietējo produktu tirdzniecībai (EUR 1,6 miljoni). 57% no ELGF *POSEI* budžeta *SLP* ir piešķirti tradicionālajai produkcijai (banāniem un vīnam).

4.3.4. *Programmu sintēze*

Dalībvalstu stratēģiskā izvēle attiecībā uz *SSA/SLP* īpatsvaru ir diezgan atšķirīga, kā uzsvērts pielikuma 2. attēlā attiecībā uz *SSA* un 3. attēlā attiecībā uz *SSA* un *SLP*.

Kas attiecas uz **SSA**, Azoru salas un Francijas tālākie reģioni koncentrējas uz labību un citiem dzīvnieku barības nozares blakusproduktiem. Kanāriju salas, kurās lielākā nozīme ir piešķirta *SSA* (25 % no *POSEI* piešķiruma), un Madeira koncentrējas arī uz produktiem, kas paredzēti tieši lietošanai uzturā, un uz atbalstu pārstrādei.

Visos tālākajos reģionos **SLP** atbalstu galvenokārt sniedz tradicionālajām eksporta nozarēm, sasniedzot 75 % no kopējā *SLP* pasākumiem paredzētā budžeta 2006.–2014. gada laikposmā. Augstais piešķirumu īpatsvars šajās nozarēs visā laikposmā apstiprina, ka dalībvalstis to uzturēšanai noteikušas prioritāti. Lielākā daļa tradicionālās produkcijas saglabā savu piešķirumu visā laikposmā, izņemot pienu Azoru salās, kur piešķirums ir palielinājies par 10 %. Vispārējais budžets

⁶ Šķiet, ka šis samazinājums ietekmēja dažas nozares, kurās ir augta valsts atbalsta procentuālā attiecība *POSEI* atbalstā (eksportam paredzētie tomāti, lopkopība).

⁷ EUR 106,21 miljona summas sadalījumu starp abām apakšprogrammām veica valsts iestādes.

"dažādošanas" produktiem no 2014. gada ir palielinājies par 34 % lielākajā daļā tālāko reģionu, bet saglabājās stabils Kanāriju salās un samazinājās Madeirā.

5. FINANSIĀLĀ IZPILDE

Kā izriet no dalībvalstu sniegtajiem gada īstenošanas ziņojumiem, kopējā izpilde ir augsta: Spānijā tā pieauga no 72 % 2006. gadā līdz 99 % 2014. gadā, Francijā no 86 % līdz 98 % un Portugālē no 96 % 2007. gadā līdz 98 % 2014. gadā.

Pielikuma 1. tabulā ir sniegts 2006.–2014. gada finanšu piešķirtuma sīks izdevumu izklāsts.

6. SHĒMAS NOVĒRTĒJUMS

6.1. Lauksaimniecības produktu piegādes garantija

POSEI programmas garantēja tālāko reģionu īpaši atlasīto produktu piegādi atbilstoši SSA budžeta ierobežojumiem un mazināja papildu izmaksas. Pārskata laikposmā dalībvalstu noteiktās SSA provizoriskās piegādes bilances bija gandrīz pilnībā izmantotas, piegādājot produktus no Savienības, nevis no trešām valstīm, izņemot Kanāriju salas un mazākā apmērā Madeiru. Gadījuma izpēte attiecībā uz labību un piena pulveri liecina, ka SSA atbalsts samazina papildu izmaksas, kas saistītas ar "atrašanos galējā perifērijā", par 45–80 %.

6.2. Saskaņotība starp SSA un SLP

Kopumā SSA un SLP instrumenti ir īstenoti saskaņoti. Lielākajā daļā gadījumu SSA atbalstītie produkti atšķiras no SLP atbalstītajiem produktiem. Tādējādi starp tiem nav konkurences. Dažās situācijās, ja ir iespējama konkurence, piemēram, attiecībā uz gaļu Kanāriju salās, SLP atbalstītajiem vietējiem produktiem tiek nodrošināts lielāks atbalsts nekā SSA atbalstītam produktam.

6.3. Lauksaimniecības darbību saglabāšana

POSEI atbalsts ir sekmējis lauksaimnieciskās ražošanas darbību saglabāšanu apjoma un platību ziņā un mazākā apjomā lauksaimnieku skaita ziņā lielākajā daļā nozaru un nodrošinājis nodarbinātību aptuveni 140 000 personu un 123 000 GDV⁸ visā vērtību ķēdē visos tālākajos reģionos. Tas ir arī spēcīgi atbalstījis ieņēmumus.

Programmas bija efektīvas, aptverot lielāko daļu (ja ne visas) specifiskās vajadzības visā laikposmā, pat ja šādas reaģēšanas darbības dažiem reģioniem bija labāk pielāgotas nekā citiem, pamatojoties gan uz vajadzības veidu, gan ražošanas darbību ietekmi uz budžetu. POSEI atbalsta sadalījums starp atbalsta saņēmējiem bija ļoti atšķirīgs, un to var izskaidrot ar senām, tradicionālām lauksaimniecības struktūrām.

Šķiet, ka POSEI atbalstam ir ierobežota ietekme uz konkurētspējas uzlabošanu, jo atbalsts galvenokārt attiecas uz darbības izmaksu ierobežošanu. Tomēr citi atbalsta instrumenti, jo īpaši Eiropas Lauksaimniecības fonds lauku attīstībai (ELFLA), atbalsta darbības, kuru mērķis ir pastiprināt attiecīgo lauksaimniecības nozaru konkurētspēju.

6.3.1. Tradicionālā produkcija

Banānu nozarē POSEI ir sekmējusi ražošanas saglabāšanu četros tālākajos reģionos. Platības saglabājās stabilas Martinikā un Madeirā un par 3,2 % gadā palielinājās

⁸ Gada darba vienība.

Gvadelupā. Ražošanas apjoms saglabājās stabils Kanāriju salās un Madeirā un palielinājās Martinikā (4,3 % gadā) un Gvadelupā (8,6 %). Pasākumi bija koncentrēti uz ražošanas izmaksu samazināšanu un kvalitātes standartu, tirgus stratēģiju un marķējuma izmantošanas (t. i., "Plátano de Canarias", "banane française") veicināšanu. Turklāt tika veikti pasākumi, lai samazinātu pesticīdu izmantošanu, piemēram, "Banānu nozares ilgtspējības plāns" Rietumindijas salās. Nozare ir nobažījusies par pašreizējām un turpmākajām sarunām ar trešām valstīm, galvenokārt ar Latīņameriku, jautājumā par preferenciāla tarifa attiecināšanu uz piekļuvi Savienības banānu tirgum, kurā pieejamie banāni ir ražoti reģionos, kuros ir lētāks darbaspēks.

Cukura nozarē POSEI atbalsts ir sekmējis ražošanas un kultivēto platību saglabāšanu. Ražotāju skaits minētajā laikposmā ir samazinājies, paralēli palielinoties saimniecību vidējam izmēram. POSEI galvenokārt atbalsta cukurniedru cenas, ko maksā ražotājiem, turpretī LAP un pētnieciskās darbības risina ar konkurētspēju saistītos jautājumus (piemēram, stādījumu atjaunošana, jaunu šķirņu radīšana, kā arī lauksaimniecības prakses). Nozare uzsver, cik ļoti svarīgi ir saglabāt cukurniedru nozari, pat attīstot papildu lauksaimnieciskās darbības šajās saimniecībās, ņemot vērā šīs ražošanas sociālekonomisko ietekmi, jo īpaši Gvadelupā un Reinjonā. Nozare ir nobažījusies par cukura kvotu beigšanos 2017. gadā, kā arī par pašreizējām sarunām ar trešām valstīm par piekļuvi Savienības īpašu veidu cukuru, kas tiek ražoti arī tālākajos reģionos, tirgum.

Zemes platība **eksportam paredzēto tomātu** ražošanai ir izteikti samazinājusies Kanāriju salās (no 2478 ha 2006. gadā līdz 787 ha 2014. gadā), neraugoties uz 2009. gadā uzsākto pārstrukturēšanas plānu. Nozare ir zaudējusi savu galveno salīdzinošo priekšrocību, kas balstās uz eksporta koncentrāciju uz Eiropas tirgiem ziemas mēnešos, jo nākas konkurēt ar Maroku, Spānijas kontinentālo daļu un jauno Ziemeļeiropas un Centrāleiropas produkciju. Novērojams skaidrs tirgus īpatsvara kritums. Nesen, 2016. gadā, tika uzsākts jauns plāns, lai saglabātu pašreizējās zemes platības un ražošanu.

POSEI ir sekmējusi **piena ražošanas** saglabāšanu Azoru salās. Ja arī kopējais to saimniecību skaits, kas specializējas piena ražošanā, samazinās (–3 % gadā), šis samazinājums ir zemāks nekā ES (–5 %). Neraugoties uz piena ražošanas saimniecību skaita samazināšanos, ražošana ir palielinājusies, galvenokārt pateicoties govju vidējā skaita palielinājumam saimniecībās. Vērtības piešķiršana vietējam svaigam pienam drīzāk ir niecīga, un to varētu uzlabot, izmantojot piena kvalitātes vai reģiona tēla priekšrocības. Nozare jo īpaši ir nobažījusies par to, kāda ietekme būs piena kvotu izbeigšanai 2015. gadā.

POSEI ir arī veicinājusi **gaļas nozares** saglabāšanu Azoru salās, kas tradicionāli ir cieši saistīta ar piena ražošanu; laikposma pēdējos gados ražošana ir palielinājusies. Liellopu audzēšanai piešķirtās platības kopš 1999. gada ir vairāk nekā divkāršājušās, liellopu nozarē palielinoties arī dzīvnieku skaitam.

Vīna ražošana Madeirā minētajā laikposmā ir saglabājusies gandrīz nemainīga gan attiecībā uz saražotajiem apjomiem, gan kultivētajām platībām (–1,1 %).

6.3.2. Dažādošanas produkcija

Atbalstītās lopkopības un zemkopības dažādošanas produkcijas līmeņi (pēc apjoma) attiecīgajā laikposmā stabilizējās, izņemot dažus gadījumus (mājputni Gvadelupā, augļi un dārzeņi Martinikā, cūkgaļa un liellopu gaļa Madeirā, kā arī vīna nozare).

Vietējā dažādošanas produkcija sedza 20–40 % (maksimāli) gaļas un piena produktu vajadzību (bet 70–100 %, ja aplūko tikai svaigus produktus) un aptuveni 40 % augļu un dārzeņu vajadzību (bet gandrīz 80 % Reinjonā un vairāk nekā 90 % Gviānā). Kopumā vietējā dažādošanas produkcija konkrētajā laikposmā ir saglabāta attiecībā uz lielāko daļu produktu.

Dažādos atbalsta pasākumos ir ietverta visa vērtību ķēde, jo īpaši pārstrāde un tirdzniecība. Francijas tālākajos reģionos un Madeirā to pasākumu īpatsvars, ar ko atbalsta pārstrādi un vietējo tirdzniecību, ir daudz lielāks nekā atbalsts ražošanai. Atbalsts bija vairāk vērsts uz ražošanu Kanāriju salās un Azoru salās. Šķita, ka dažas vietējās ražošanas nozares bija pakļautas lētā importa spiedienam, jo īpaši lopkopība (saldētas gaļas importa spiediens) vai augļu un dārzeņu ražošana Martinikā, Gvadelupā un Kanāriju salās. Visos tālākajos reģionos bija izaicinājums rast dzīvotspējīgas ražotāju organizācijas un pārstrādes instrumentus, kā arī spēt nodrošināt vietējās produkcijas noietu vietējā tirgū spēcīgas konkurences apstākļos ar lētākiem importētiem produktiem.

6.4. Ieguldījums KLP mērķu sasniegšanā

POSEI programmas veicināja vispārējos KLP mērķus. *POSEI* atbalsts ir veicinājis ražošanas līmeņu saglabāšanu lielākajā daļā nozaru, tādējādi ievērojami atbalstot lauksaimnieku ieņēmumus stabilā veidā un līdz ar to dzīvotspējīgu pārtikas ražošanu. Dažos tālākajos reģionos ilgtspējīgu apsaimniekošanu galvenokārt risina ar savstarpējas atbilstības prasībām, kas rezultātā nodrošināja ilgtspējīgas lauksaimniecības prakses. *POSEI* programmas jo īpaši atbalsta ražošanas darbības, ko veic attālākos apgabalos, palīdzot nodrošināt līdzsvarotu teritorijas attīstību.

Starp *POSEI* programmām un lauku attīstības programmām (LAP) ir spēcīga saskaņotība. Tas ir ļoti svarīgi, lai sasniegtu KLP mērķus, ņemot vērā abu atbalsta veidu izteikto savstarpējo atkarību. Ir apzināti vairāki sinerģijas veidi starp *POSEI* un LAP (apmācība, atbalsts jauniekiem lauksaimniekiem darbības uzsākšanai, LAP atbalstīti ieguldījumi un *POSEI* atbalstīta ražošana). Spēcīga ir arī saskaņotība ar valsts atbalstu, citiem KLP pasākumiem (vīns, augļi un dārzeņi) un Eiropas Reģionālās attīstības fonda (ERAF) programmām. Tomēr varētu tikt uzlabota papildināmība ar augļu un dārzeņu TKO ietvertajām darbībām.

6.5. POSEI shēmas būtiskums

Ir veikta analīze, lai noteiktu pašreizējo KLP pasākumu (pamatmaksājumu shēma, kas ieviesta ar 2013. gada KLP reformu) spēju aptvert tālāko reģionu specifiskās vajadzības. Analīze liecina, ka šīs tālāko reģionu vajadzības ar pašreizējiem KLP pasākumiem nevarētu aptvert pilnībā. Bez īpašas *POSEI* shēmas risks pārtraukt ražošanu varētu negatīvi ietekmēt dažu tādu specifisko vajadzību aptveršanu kā nodarbinātība, vides jautājumi vai tālāko reģionu teritoriālā dimensija.

6.6. ES pievienotā vērtība

Kā jau redzams 6.5. punktā, pašreizējie KLP instrumenti nav pilnībā pielāgoti tālākajiem reģioniem; *POSEI* shēma ir labi piemērota tam, lai novērstu Līguma 349. pantā definētās problēmas, jo īpaši ar plānošanas principu, kas ļauj ātri reaģēt, pielāgojot atbalstus konkrētām situācijām.

Politikas līmenī ES pievienotā vērtība galvenokārt ir novērtēta pozitīvi, jo ES līmenī ir atzīts, ka tālākie reģioni saskaras ar vairākiem nopietniem kopīgiem šķēršļiem, kam nepieciešami konkrēti pasākumi, kā norādīts Līguma 349. pantā. *POSEI*

apliecināja savu vērtību arī attiecībā uz prasību īstenošanu kvalitātes un vides jomā. Programmu izstrādes un īstenošanas līmenī *POSEI* pozitīvā iezīme bija dalībvalstīm atvēlēta elastība definēt savas programmas, pamatojoties uz savām specifiskajām vajadzībām, vienlaikus tiecoties uz vispārējiem kopējiem mērķiem un radot saskaņotību starp dažādām programmām. Tā arī atbalstīja vairāk uz rezultātiem balstītu pārvaldības kultūru.

6.7. Programmas pārvaldība un vadība

POSEI programmu pārvaldība un vadība laika gaitā ir uzlabojusies, jo īpaši pateicoties vienkāršojumiem, kas ieviesti ar Regulu (ES) Nr. 180/2014 attiecībā uz pasākumu grozīšanu. Gada īstenošanas ziņojumi (GĪZ), kuros cita starpā ziņots par rādītājiem, kas saistīti ar regulatīvajiem mērķiem, arī ir uzlabojusies, jo īpaši pēdējos gados, lai arī saskaņā ar attiecīgo tālāko reģionu informāciju saglabājas atšķirības (formāta, laikrindu, produktu grupu ziņā utt.). Elektroniskās pārvaldības sistēmas izveide samazināja administratīvo slogu, jo īpaši attiecībā uz SSA.

Tomēr programmā būtu sīkāk jānorāda katras ražošanas nozares stratēģija un konkrētā lauksaimniecības situācija katrā tālākajā reģionā, tostarp turpinot pilnveidot specifiskos rādītājus, kas jāpaziņo GĪZ. GĪZ saturs, kā definēts minētās regulas 39. panta 1. punktā, būtu jāprecizē un jāvienkāršo, lai veicinātu ziņošanas procesu.

6.8. Vispārējie darbības rezultāti

Visas tālāko reģionu problēmas, kā definēts Līguma 349. pantā, tieši risina *POSEI* programmas, būtiski papildinot lauksaimnieku ieņēmumus.

Tālums un atrašanās uz salām, kas nozīmē augstākas transporta izmaksas, tiek risināti tiešā veidā ar SSA atbalsta palīdzību. Turklāt tālākajos reģionos ir attāli apgabali vai salas, kam *SLP* atbalsts ir būtisks, lai saglabātu lauksaimnieciskās darbības un visas nozares dzīvotspēju.

Sarežģītie topogrāfiskie apstākļi ierobežo lauksaimniecības zemi, kas nozīmē mazāka izmēra lauku saimniecības, radot augstākas ražošanas izmaksas un traucējot gūt apjomrādītus ietaupījumus. Teritoriju **mazais izmērs** nozīmē aramzemes nepietiekamību. Daži tālākie reģioni bieži vien ir pakļauti **nelabvēlīgiem klimatiskajiem apstākļiem**, kas ietekmē lauksaimniecisko ražošanu. *POSEI* ir īpaši pielāgota norādīto trīs problēmu risināšanai, jo īpaši ļaujot apvienot atbalstu vietējiem ražotājiem, kā arī šajos sarežģītajos apstākļos pastiprinot visu vērtību ķēdi. Ļoti nelabvēlīga notikuma gadījumā programmu var arī ātri grozīt.

Šo programmu ietekmi pastiprina sinerģija un papildināmība jo īpaši ar LAP un valsts atbalstu.

7. IETEIKUMI

7.1. Ierosinātie ES tiesību aktu grozījumi

Nemot vērā shēmas novērtējumu, kā izklāstīts 6. punktā, šķiet, ka nav nepieciešamības grozīt Pamatregulu (ES) Nr. 228/2013.

Kā jau norādīts 6.7. punktā, Īstenošanas Regula (ES) Nr. 180/2014 būtu jāgroza, lai precizētu un vienkāršotu 39. panta 1. punktā aprakstīto elementu sarakstu un lai to iekļautu gada ziņojumā, uzlabojot ziņošanas procesu.

7.2. Ieteikumi dalībvalstīm

Dalībvalstīm savā programmā būtu jādefinē skaidrāka stratēģija, izceļot vispārējos mērķus un ar atbilstošiem rādītājiem kvantitatīvi izsakot konkrētos mērķus. Šajā stratēģijā būtu i) jāuzsver lauksaimniecības un lauku saimniecību struktūras specifika katrā tālākajā reģionā, ii) jādefinē ieguldījums KLP mērķu sasniegšanā, jo īpaši ilgtspējīgas ražošanas ziņā, un iii) jāpaskaidro SSA un SLP, kā arī POSEI, LAP, valsts atbalsta un TKO (jo īpaši augļu un dārzeņu) papildināmība.

Turpmākai saskaņotības ar LAP uzlabošanai būtu arī jāveicina konkurētspēja.

Dalībvalstīm būtu jāpievērš īpaša uzmanība atbalsta sadalīšanai starp dažāda veida saimniecībām vai nozarēm dažos tālākajos reģionos, lai mazinātu ieņēmumu atšķirības starp saņēmējiem un nozarēm un pastiprinātu īpašo vajadzību aptveršanu.

Dalībvalstīm būtu jāturpina attīstīt ilgtspējīgas lauksaimniecības prakses, tostarp pastiprinot ārpuscenu konkurētspēju⁹. Tajā ietilpst ļoti daudzi elementi, piemēram, produktu kvalitāte (bioloģiskā ražošana vai citi marķējumi un sertifikācija), attiecīgo tehnoloģisko priekšrocību piemērošana, vides prasības utt. Varētu turpināt attīstīt produktu dažādošanu, īstenojot ārpuscenu konkurenci (brūnais cukurs, ilgtspējīga banānu nozare, svaigs piens, ACVN vīns utt.), salīdzinājumā ar parastajām precēm, attiecībā uz kurām tālākajiem reģioniem nav salīdzinošas priekšrocības. Varētu arī uzlabot labas prakses apmaiņu ar citiem tālākajiem reģioniem.

Būtu jāuzlabo ziņošana, jo īpaši, lai labāk novērtētu atbilstību mērķiem, tostarp SSA mērķiem, un lai labāk raksturotu lauksaimniecības nozares situāciju un tās attīstību, tostarp cenu uzraudzību un vietējās produkcijas konkurētspējas stāvokli attiecībā uz importu. Būtu jāuzlabo veiktspējas rādītāju paziņošana.

Dalībvalstīm būtu vairāk jāziņo par valsts atbalstu, kas pieņemts saskaņā ar Regulas (ES) Nr. 228/2013 23. pantu. Tām būtu arī jānodrošina papildu valsts atbalsta faktiskie maksājumi (23. panta 2. punkts), īpaši, ja šis atbalsts sastāda lielu procentuālo daļu no kopējā piešķīruma.

8. SECINĀJUMI

Šķiet, ka POSEI programmu vispārējais sniegums 2006.–2014. gada laikposmā ir samērā pozitīvs, jo īpaši attiecībā uz to spēju risināt konkrētas lauksaimniecības problēmas, kas saistītas ar tālāko reģionu īpašo ģeogrāfisko atrašanās vietu, kā definēts LESD 349. pantā. SSA samazināja atbalstīto produktu cenu atšķirību tālākajos reģionos salīdzinājumā ar kontinentu, un SLP veicināja lauksaimnieciskās ražošanas darbību saglabāšanu. POSEI liekas ļoti svarīga, lai saglabātu tradicionālo produkciju un tā dēvēto "dažādošanas produkciju" šajos reģionos, kā arī lai nodrošinātu pietiekamu lauksaimniecības produktu piegādi.

POSEI ir **saderīga ar jaunajiem KLP mērķiem**, bet tā nebūtu jāaizstāj ar jaunajiem 2013. gada KLP noteikumiem (tiešajiem maksājumiem). Citādi ražošanas pārtraukšanas risks varētu negatīvi ietekmēt nodarbinātību, vides jautājumus un/vai tālāko reģionu teritoriālo dimensiju.

⁹ Ārpuscenu jeb strukturālā konkurētspēja ir spēja izcelt ražojumus un/vai pakalpojumus, izmantojot tādas konkurences priekšrocības, kas nav cena. Veidojot šādus konkurences priekšrocību veidus, jābalstās uz patērētāju izpratni par piedāvājumu.

Tāpēc ir ieteicams saglabāt pašreizējo pamatregulu. Būtu jāveic grozījumi īstenošanas regulā, lai precizētu un vienkāršotu ziņošanu par programmām. Dalībvalstīm būtu arī jāņem vērā šā ziņojuma rezultāti un ieteikumi, pielāgojot savas programmas, lai turpinātu uzlabot pasākumu piemērošanas efektivitāti un programmu izstrādi, kā arī lai pastiprinātu papildināmību ar citu KLP atbalstu, jo īpaši nolūkā palielināt vietējās ražošanas konkurētspēju.

Pielikums. Finanšu piešķiruma sadalījums un SSA sadalījums pa galapatēriņa veidiem.